

DECIZIA nr.678
din 29 octombrie 2019

referitoare la excepția de neconstituționalitate a sintagmei „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 privind regimul de deținere al câinilor periculoși sau agresivi

Nepublicată

Valer Dorneanu	- președinte
Cristian Deliorga	- judecător
Marian Enache	- judecător
Daniel-Marius Morar	- judecător
Mona-Maria Pivniceru	- judecător
Gheorghe Stan	- judecător
Livia-Doina Stanciu	- judecător
Elena-Simina Tănăsescu	- judecător
Varga Attila	- judecător
Oana-Cristina Puică	- magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a sintagmei „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 privind regimul de deținere al câinilor periculoși sau agresivi, excepție ridicată de procuror în Dosarul nr.13462/211/2016 al Judecătoriei Cluj-Napoca - Secția penală și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr.639D/2017.

2. Dezbaterile au avut loc în ședința publică din 20 iunie 2019, cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Iuliana Nedelcu, și au fost consemnate în încheierea din acea dată, când Curtea, în temeiul prevederilor art.57 și ale art.58 alin.(3) din Legea nr.47/1992, pentru o mai bună studiere a problemelor ce formează obiectul cauzei, a amânat pronunțarea pentru 11 iulie, 17 septembrie, 8 octombrie și 29 octombrie 2019, când a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, reține următoarele:

3. Prin Încheierea din 13 februarie 2017, pronunțată în Dosarul nr.13462/211/2016, **Judecătoria Cluj-Napoca - Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a sintagmei „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 privind regimul de deținere al câinilor periculoși sau agresivi.** Excepția a fost ridicată de procuror cu ocazia soluționării unei cauze penale privind trimiterea în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de neluare de către proprietarul câinelui sau deținătorul temporar al acestuia a măsurilor de prevenire a atacului canin asupra unei persoane, infracțiune prevăzută de dispozițiile art.12 alin.(1) și (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002.

4. **În motivarea excepției de neconstituționalitate**, procurorul, în calitate de autor al excepției, susține, în esență, că sintagma „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 încalcă principiul respectării legilor și principiul legalității incriminării și pedepsei, precum și dreptul la un proces echitabil, întrucât nu satisface cerințele de previzibilitate a legii. Arată că, potrivit dispozițiilor art.12 alin.(1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, neluarea de către proprietarul câinelui sau deținătorul temporar al acestuia a măsurilor de prevenire a atacului canin asupra unei persoane, prevăzute la art.6, dacă atacul a avut loc, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă. Or, textul art.6 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 - la care norma de incriminare mai sus menționată face trimitere - se referă la câinii prevăzuți la art.1 lit.a) și b), precum și la „exemplarele cu potențial agresiv”, în condițiile în care actul normativ nu explicitează această sintagmă și nu indică rasele de câini vizate. Menționează că Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 definește numai noțiunile de „câini periculoși” (art.1) și „câini agresivi” (art.2). Astfel, potrivit dispozițiilor art.2 alin.(1) lit.a) din ordonanța de urgență, prin „câini agresivi” se înțelege orice câine care, fără să fie provocat, mușcă sau atacă persoane ori animale domestice în locuri publice sau private. Arată că exigența previzibilității normelor juridice are ca scop asigurarea securității juridice. În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut, în mod constant, cu privire la cerința de respectare a previzibilității dispozițiilor legale, că aceasta este întrunită în cazul în care persoana poate să prevadă, în mod rezonabil, având în vedere

circumstanțele cauzei, consecințele ce ar putea rezulta dintr-un act determinat, respectiv dacă legea indică în mod suficient de clar în ce împrejurări și condiții autoritățile publice pot lua o anumită măsură (Hotărârea din 31 mai 2005, pronunțată în Cauza *Vetter împotriva Franței*). Așadar, legiuitorul, prin prisma principiului legalității, are obligația de a redacta textele normative în mod clar și previzibil, astfel încât orice persoană să-și poată da seama care este conduita sancționată și care sunt condițiile în care aceasta se pedepsește, precum și măsurile care pot fi luate de către organele judiciare. Mai arată că tot în jurisprudența Curții de la Strasbourg s-a stabilit că noțiunea de previzibilitate trebuie raportată la conținutul textului, domeniul vizat și destinatarii normei, fără ca acest principiu să se opună lămuririi persoanei în cauză de către specialiști (Hotărârea din 24 mai 2007, pronunțată în Cauza *Dragotiniu și Militaru-Pidhorni împotriva României*, paragraful 35). De asemenea, invocă și jurisprudența Curții Constituționale, și anume Decizia nr.405 din 15 iunie 2016, prin care aceasta a reținut că cele statuate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în legătură cu principiul clarității și previzibilității legii au fost înglobate de instanța de contencios constituțional în propria jurisprudență. Prin urmare, consideră că sintagma „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 nu întrunește exigența previzibilității, având în vedere că așa-zisa categorie de câini cu potențial agresiv nu este definită în mod expres - cum este cazul „câinilor agresivi” (art.2) - și nici prin indicarea raselor de câini - cazul „câinilor periculoși” (art.1). Susține, totodată, că potențialul agresiv al unui câine poate fi stabilit numai în măsura în care acesta s-a manifestat deja în mod agresiv, astfel că sancționarea penală a proprietarului sau a deținătorului temporar al câinelui care s-a manifestat agresiv pentru prima dată apare ca fiind inechitabilă. Arată că acest raționament survine în măsura în care dispozițiile art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 impun luarea măsurilor de prevenire a atacului canin numai cu privire la câinii cu potențial agresiv, iar nu și cu privire la cei agresivi, definiți la art.2 alin.(1) lit.a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002.

5. **Judecătoria Cluj-Napoca - Secția penală** apreciază că dispozițiile de lege criticate pun destinatarul normei în situația de a nu ști în mod exact care este conduita socială pe care trebuie să o aibă raportat la animalele de companie.

6. Potrivit prevederilor art.30 alin.(1) din Legea nr.47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

7. **Guvernul** consideră că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Invocă, în acest sens, jurisprudența Curții Constituționale, potrivit căreia orice act normativ trebuie să îndeplinească cerințe calitative, printre care și previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de precis și de clar pentru a putea fi aplicat. Astfel, formularea cu o suficientă precizie a actului normativ permite persoanelor interesate - care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist - să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat (Deciziile Curții Constituționale nr.903 din 6 iulie 2010, nr.743 din 2 iunie 2011, nr.1 din 11 ianuarie 2012 și nr.146 din 12 martie 2015). De asemenea, Curtea Constituțională a precizat în jurisprudența sa că dispozițiile de lege criticate trebuie analizate în ansamblul normativ din care fac parte, pentru a decide asupra predictibilității acestora (Decizia nr.92 din 3 martie 2015). Așadar, previzibilitatea unei norme presupune ca destinatarul acesteia să aibă posibilitatea de a-și reprezenta aspectele în funcție de care este obligat să își modeleze conduita. Menționează că în același sens este și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (Hotărârea din 15 noiembrie 1996, pronunțată în Cauza *Cantoni împotriva Franței*, paragraful 29, Hotărârea din 25 noiembrie 1996, pronunțată în Cauza *Wingrove împotriva Regatului Unit*, paragraful 40, Hotărârea din 4 mai 2000, pronunțată în Cauza *Rotaru împotriva României*, paragraful 55, și Hotărârea din 9 noiembrie 2006, pronunțată în Cauza *Leempoel & S.A. ED. Ciné Revue împotriva Belgiei*, paragraful 59). Referitor la dispozițiile art.6 alin.(4) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, arată că acestea condiționează accesul în locurile publice al câinilor periculoși, aparținând unor rase limitativ enumerate în cuprinsul art.1 lit.b) din actul normativ menționat, precum și al altor câini cu potențial agresiv de luarea unor măsuri de siguranță de către proprietarii sau deținătorii acestora. Textul are în vedere, în primul rând, protejarea dreptului la viață și la integritate fizică și psihică al persoanelor, valori care sunt ocrotite prin prevederile art.22 din Constituție și care reprezintă drepturi fundamentale absolute, nesuscetibile de vreo îngrădire legală. Astfel, Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 stabilește obligații de diligență pentru proprietarii/deținătorii anumitor categorii de câini care sunt prezumați de legiuitor a fi periculoși/agresivi din cauza rasei sau a naturii activităților în care au fost antrenați ori a manifestărilor agresive anterioare ale acestora. Pentru toți ceilalți câini, potențialul agresiv nu poate fi determinat de legiuitor prin intermediul unor parametri ficși. Potențiala agresivitate a unui câine poate fi însă cunoscută și apreciată de proprietarul/deținătorul animalului, pe baza comportamentului anterior al acestuia sau pe baza altor indicii. Proprietarul/deținătorul câinelui are, astfel, obligația de a cunoaște comportamentul animalului pe care îl deține și potențialul agresiv al

acestui, precum și de a lua toate măsurile necesare pentru a evita afectarea vieții sau a integrității corporale a altor persoane. Apreciază că sintagma „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 nu este de natură a afecta previzibilitatea normei criticate, orice destinatar al acesteia putând să îi cunoască înțelesul și să își adapteze conduita exigențelor legii.

8. **Avocatul Poporului** consideră că dispozițiile de lege criticate sunt constituționale. Arată că sintagma „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 întrunește exigențele de claritate, precizie și previzibilitate, astfel că destinatarul normei juridice are posibilitatea să prevadă consecințele ce decurg din nerespectarea normei și să își adapteze conduita potrivit acesteia. Principiul legalității, statuat prin prevederile art.7 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și ale art.1 alin.(5) din Constituție, presupune existența unor norme de drept intern suficient de accesibile, precise și previzibile în aplicarea lor, astfel cum reiese și din jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului [Hotărârea din 5 ianuarie 2000, pronunțată în *Cauza Beyeler împotriva Italiei*, paragraful 109, și Hotărârea din 8 iulie 2008, pronunțată în *Cauza Fener Rum Patrikliği (Patriarcat œcuménique) împotriva Turciei*, paragraful 70]. Din această perspectivă, principiul legalității implică o obligație pozitivă a legiuitorului de a reglementa prin texte clare și precise. Norma juridică trebuie să fie enunțată cu suficientă precizie pentru a permite destinatarului să își controleze conduita și să prevadă, într-o măsură rezonabilă, față de circumstanțele speței, consecințele care ar putea rezulta dintr-o anumită faptă. **Dat fiind caracterul de generalitate al legilor, redactarea acestora nu poate avea o precizie absolută, astfel că cerința de previzibilitate a normei se poate complini printr-o interpretare judiciară coerentă și previzibilă.** Având în vedere prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, potrivit cărora „*respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie*”, normele juridice nu există izolat, ci ele trebuie raportate la întreg ansamblul normativ din care fac parte. Arată că, în acest context, analiza textului de incriminare din art.12 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 conduce la concluzia clarității și previzibilității normei, astfel încât proprietarul/deținătorul temporar al câinelui trebuie să fie capabil să prevadă consecințele care ar putea rezulta din neluarea măsurilor de prevenire a atacului canin. Consideră că enunțurile juridice criticate sunt clare, precise și previzibile, avertizându-l pe proprietar fără echivoc asupra gravității consecințelor nerespectării lor, indiferent că acesta deține un exemplar dintr-o rasă de câini periculoși - în accepțiunea legii - sau un câine cu potențial agresiv, adică orice exemplar canin care nu a fost inclus de legiuitor în categoriile prevăzute de dispozițiile art.1 lit.a) și b) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002.

9. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului și Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispozițiile de lege criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

10. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.d) din Constituție, precum și ale art.1 alin.(2), ale art.2, 3, 10 și 29 din Legea nr.47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

11. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie sintagma „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 privind regimul de deținere al câinilor periculoși sau agresivi, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.146 din 27 februarie 2014, dispoziții care au următorul cuprins: „(4) *Accesul câinilor prevăzuți la art.1 lit.b), precum și al exemplarelor cu potențial agresiv în localurile publice, în mijloacele de transport în comun, în locurile publice, precum și în părțile comune ale imobilelor este permis numai dacă aceștia poartă botniță și sunt ținuți în lesă de către o persoană care îndeplinește condițiile prevăzute la art.3 alin.(1).*”

12. În susținerea neconstituționalității acestor dispoziții de lege, procurorul, autor al excepției, invocă încălcarea prevederilor constituționale ale art.1 alin.(5) referitor la principiul respectării legilor, ale art.21 alin.(3) privind dreptul la un proces echitabil, ale art.23 alin.(12) referitor la legalitatea pedepsei, precum și ale art.11 alin.(2) privind tratatele ratificate de Parlament raportate la prevederile art.7 privind principiul legalității incriminării și pedepsei din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

13. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că frecvența atacurilor câinilor asupra persoanelor, soldate uneori chiar cu moartea victimelor, a impus reglementarea regimului de deținere al exemplarelor canine, astfel că Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 a fost concepută ca un act normativ menit să acopere asemenea situații, inclusiv din perspectiva legii penale.

14. Curtea reține că Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 prevede trei infracțiuni: neluarea de către proprietarul câinelui sau deținătorul temporar al acestuia a măsurilor de prevenire a atacului canin care a avut loc asupra unei persoane (art.12), introducerea în țară sau comercializarea câinilor de luptă și de atac, asimilați prin caracterele morfologice cu câini de tipul Pit Bull, Boerbull, Bandog și metișii lor (art.13), și, respectiv, organizarea luptelor între câini (art.14).

15. Curtea observă că dispozițiile art.12 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 reglementează infracțiunea de neluare de către proprietarul câinelui sau deținătorul temporar al acestuia a măsurilor de prevenire a atacului canin care a avut loc asupra unei persoane, astfel: „(1) *Neluarea de către proprietarul câinelui sau deținătorul temporar al acestuia a măsurilor de prevenire a atacului canin asupra unei persoane, prevăzute la art.6, dacă atacul a avut loc, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.*

(2) *Dacă fapta prevăzută la alin.(1) a produs urmări dintre cele prevăzute la art.193 alin.(2), art.194 sau 195 din Codul penal, maximul special al pedepselor prevăzute în aceste articole se majorează cu 2 ani.*

(3) *Dacă fapta prevăzută la alin.(1) este comisă din culpă, se aplică în mod corespunzător dispozițiile art.192 sau 196 din Codul penal.*

(4) *În cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1), precum și în cazul în care fapta a produs urmările prevăzute la art.193 alin.(2) sau art.196 din Codul penal, acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.”*

16. Referitor la infracțiunea prevăzută de dispozițiile art.12 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, Curtea reține că obiectul juridic special îl constituie relațiile sociale care asigură climatul de siguranță și securitate individuală, relații care implică prevenirea și combaterea inacțiunilor prin care se lezează integritatea fizică sau psihică ori chiar viața persoanelor, iar obiectul material constă în corpul persoanei asupra căreia s-a produs atacul canin. Subiectul activ este calificat, și anume proprietarul sau deținătorul temporar al câinelui care se încadrează într-una din categoriile vizate de prevederile art.6 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, în timp ce subiectul pasiv este orice persoană asupra căreia a avut loc atacul canin, alta decât proprietarul sau deținătorul temporar al câinelui.

17. În ceea ce privește latura obiectivă a conținutului constitutiv al acestei infracțiuni, Curtea constată că elementul material constă într-o inacțiune (omisiune), respectiv în neluarea măsurilor de prevenire a atacului canin. Altfel spus, rămânând într-o atitudine pasivă, proprietarul câinelui sau deținătorul temporar al acestuia nu execută ceea ce măsurile de prevenire prevăzute de Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 îi impun să facă. Pentru realizarea elementului material este necesară îndeplinirea cerinței esențiale ca atacul canin să aibă loc. Infracțiunea în forma simplă - prevăzută de dispozițiile art.12 alin.(1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 - nu implică producerea unui anumit rezultat, astfel că urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale ocrotite. Producerea acestei stări de pericol trebuie stabilită în fiecare caz concret de către organul judiciar competent, ea nerezultând din simpla săvârșire a faptei. În formele atenuate și în cele agravate, infracțiunea presupune producerea unui rezultat determinat, și anume o vătămare adusă integrității corporale sau sănătății ori moartea victimei atacului canin. Atât pentru forma simplă, cât și în cazul celorlalte modalități normative, legătura de cauzalitate între atitudinea omisivă a subiectului activ și urmarea periculoasă trebuie constatată în fiecare caz concret.

18. Totodată, Curtea reține că, potrivit dispozițiilor art.17 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, nu constituie infracțiune faptele prevăzute de această ordonanță de urgență dacă victima actelor incriminate a pătruns fără drept, în orice mod, într-o proprietate privată sau publică protejată de câine ori dacă intervenția câinelui a fost determinată de apărarea proprietarului sau a deținătorului temporar, victimă iminentă a unei infracțiuni de violență săvârșite împotriva sa.

19. Curtea constată că **măsurile de prevenire a atacului canin asupra unei persoane - a căror neluare constituie obiectul material al laturii obiective a infracțiunii instituite de prevederile art.12 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 - sunt cele stabilite de dispozițiile art.6 din același act normativ, și anume: interzicerea accesului câinilor prevăzuți la art.1 lit.a) în localurile publice, în mijloacele de transport în comun, precum și în alte locuri publice, cu excepția drumurilor publice și a căilor de acces către acestea [art.6 alin.(1)]; permiterea accesului câinilor prevăzuți la art.1 lit.a) în părțile comune ale imobilelor în care sunt deținuți, pe drumurile publice și pe căile de acces către acestea numai dacă aceștia poartă botniță și sunt ținuți în zgardă și lesă sau ham de către proprietar ori de către deținătorul temporar [art.6 alin.(2)]; interzicerea staționării câinilor prevăzuți la art.1 lit.a) în părțile comune ale imobilelor în care sunt deținuți [art.6 alin.(3)]; permiterea **accesului câinilor prevăzuți la art.1 lit.b), precum și „al exemplarelor cu potențial agresiv”** în localurile publice, în mijloacele de transport în comun, în locurile publice, precum și în părțile comune ale imobilelor **numai dacă aceștia poartă botniță și sunt ținuți în lesă** de către o persoană care îndeplinește condițiile prevăzute la art.3 alin.(1), adică de către o persoană care are vârsta minimă de 18 ani, capacitate deplină de exercițiu și nu a fost condamnată pentru**

săvârșirea unei infracțiuni contra persoanei [art.6 alin.(4) fraza întâi]. Prin excepție, în locurile special amenajate pentru câini, accesul câinilor prevăzuți de dispozițiile art.6 alin.(4) fraza întâi este permis fără botniță și fără lesă [art.6 alin.(4) fraza a doua]. De asemenea, proprietarul sau deținătorul temporar al câinelui, dacă este însoțit de acesta când conduce animale izolate, în turmă sau în cirezi, pe drumurile publice pe care accesul le este permis, nu se supune obligațiilor menționate mai sus, ci are obligația de a supraveghea câinele și de a împiedica atacul canin asupra unei persoane [art.6 alin.(5)].

20. Astfel, Curtea reține că măsurile prevăzute de dispozițiile art.6 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 se subsumează obligației proprietarului/deținătorului temporar de a supraveghea câinele - dacă acesta se încadrează în anumite categorii indicate de către legiuitor - și de a împiedica atacul canin asupra unei persoane, obligație a cărei nerespectare, dacă atacul a avut loc, atrage **răspunderea penală** a proprietarului/deținătorului temporar al câinelui pentru săvârșirea infracțiunii reglementate de prevederile art.12 din actul normativ menționat.

21. De asemenea, Curtea observă că, potrivit dispozițiilor art.18 alin.(1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, constituie **contravenții**, printre altele, atât neluarea măsurilor de prevenire a atacului canin de către proprietarul sau deținătorul temporar al câinelui, dacă fapta s-a soldat cu rănirea sau cu uciderea unui animal domestic [lit.a)], cât și simpla nerespectare a prevederilor art.6 din același act normativ [lit.e)].

22. În ceea ce privește categoriile de câini reglementate de Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, Curtea constată că, pornind de la **criteriul rasei și al caracterelor morfologice**, prevederile **art.1 - lit.a) și b)** - din ordonanța de urgență definesc noțiunea de „**câini periculoși**”, prin care se înțelege câinii aparținând următoarelor rase, grupate în două categorii, după cum urmează: a) categoria I: câinii de luptă și de atac, asimilați prin caracterele morfologice cu câini de tipul Pit Bull, Boerbull, Bandog și metișii lor; b) categoria a II-a: câinii din rasele American Staffordshire Terrier, Tosa, Rottweiler, Dog Argentinian, Mastino Napolitano, Fila Brasileiro, Mastiff, Ciobănesc Caucazian, Cane Corso și metișii lor.

23. Referitor la exemplarele canine care nu se încadrează în prevederile art.1 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, având în vedere **comportamentul** acestora, dispozițiile **art.2 alin.(1)** din același act normativ stabilesc că prin „**câini agresivi**” se înțelege: **a) orice câine care, fără să fie provocat, mușcă sau atacă persoane ori animale domestice în locuri publice sau private; b) orice câine care participă la lupte între câini sau care a fost antrenat în acest scop.** Potrivit dispozițiilor art.2 alin.(2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, nu intră în categoria „câinilor agresivi”: a) orice câine care atacă sau mușcă o persoană care a pătruns fără drept, în orice mod, într-o proprietate privată sau publică protejată de acel câine; b) orice câine folosit de unitățile de poliție, de jandarmerie, de alte unități militare, de unitățile vamale sau de serviciile publice de securitate, protecție și pază, care, aflându-se în misiune, a atacat sau a mușcat o persoană.

24. Curtea observă că, în ceea ce privește dispozițiile cuprinse în alin.(1)-(3), precum și în alin.(4) fraza întâi teza întâi ale art.6 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, legiuitorul este consecvent cu definițiile stabilite prin acest act normativ, având în vedere faptul că instituie mai multe măsuri de prevenire a atacului canin (asupra persoanelor și animalelor domestice) cu privire la categoriile de câini definite prin prevederile art.1 - lit.a) și b) - din respectiva ordonanță de urgență. În schimb, în teza a doua a prevederilor art.6 alin.(4) fraza întâi din actul normativ menționat, legiuitorul renunță la rigoarea în exprimare și folosește o **sintagmă neclară**, făcând referire la „**exemplare cu potențial agresiv**”.

25. Curtea constată că sintagma criticată în prezenta cauză este folosită o singură dată în cuprinsul Ordonanței de urgență a Guvernului nr.55/2002 - fără a i se da o definiție legală - în condițiile în care **sensul acestei sintagme în limbajul comun este unul foarte larg, prin „potențial agresiv” sau agresivitate potențială înțelegându-se, de fapt, agresivitate în general.**

26. În acest sens, Curtea observă că **agresivitatea câinilor nu depinde exclusiv de rasa din care aceștia fac parte, ci de o multitudine de factori, printre care se numără și factorii de mediu.** Astfel, starea de agresivitate la câini poate avea diverse cauze: agresivitate dominantă, agresivitate posesivă (include agresivitatea competitivă), agresivitate din frică (include agresivitatea generată de durere), agresivitate protectivă (include agresivitatea teritorială și agresivitatea maternă), agresivitate între masculi, agresivitate din instinct de vânatoare, agresivitate învățată, agresivitate idiopatică etc. Este știut că și iritația poate declanșa agresiunea, de exemplu, atunci când un câine este victima unui comportament inadecvat sau când îi este foame sau sete fără să își poată satisface aceste nevoi, este posibil ca el să se manifeste prin agresivitate. În egală măsură, agresivitatea poate fi influențată de statusul hormonal. De asemenea, o socializare greșită a câinelui în perioada în care acesta era pui poate induce un comportament agresiv prin instinctul de vânatoare ori prin producerea unor aversiuni față de animale sau față de tipuri umane diferite de cele cu care a fost obișnuit - față de copii, de exemplu. Totodată, câinele poate mușca pur și simplu în joacă, deoarece percepe joaca în mod diferit față de oameni. Pe de altă parte, gesturile bruște și zgomotele

puternice pot produce câinilor reacții de panică și atunci ei pot mușca din teamă, considerând gesturile sau reacțiile prea bruște drept agresiuni împotriva lor.

27. Așadar, agresivitatea este un comportament care poate fi manifestat de orice câine, indiferent de rasă sau vârstă, așa cum se arată, de altfel, și în expunerea de motive la proiectul de lege întocmit de Guvern în vederea aprobării Ordonanței de urgență a Guvernului nr.55/2002. Or, **nu este clar dacă, prin folosirea sintagmei „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, legiuitorul a urmărit impunerea măsurii purtării botniței și a ținerii în lesă, în locurile publice, cu privire la toate exemplarele canine - care, evident, nu se încadrează în prevederile art.1 lit.a) din același act normativ -, indiferent de rasă sau vârstă, sau numai în ceea ce privește acei câini care, datorită puterii sau dimensiunii maxilarului, au capacitatea de a răni sau omori oameni ori animale domestice.** Curtea are în vedere faptul că o evaluare comportamentală obiectivă - efectuată de un specialist, de exemplu, medic veterinar, în vederea stabilirii nivelului de risc cu privire la agresivitatea unui câine - nu poate face abstracție de faptul că există niște riscuri inerente speciei canine, chiar dacă exemplarul în cauză nu prezintă un risc deosebit. Este însă dificil ca proprietarul/deținătorul temporar să evalueze într-un mod obiectiv potențialul agresiv al câinelui, în sensul conștientizării faptului că acesta prezintă un risc critic sau chiar ridicat pentru anumite persoane și în anumite situații, întrucât - în absența unor indicii sau criterii clare stabilite de legiuitor - va aprecia în mod subiectiv, prin raportare la propriul mod de relaționare cu acel exemplar canin, în special, și cu câinii, în general.

28. În continuare, Curtea observă că înțelesul sintagmei „al exemplarelor cu potențial agresiv” nu poate fi lămurit - cu titlu de certitudine - nici prin efectuarea unei analize a ansamblului normativ din care aceasta face parte. În acest sens, Curtea reține că **dispozițiile art.6 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, care stabilesc un set complex de măsuri de prevenire a atacului canin, nu cuprind nicio mențiune expresă cu privire la categoria „câinilor agresivi” definiți la art.2 alin.(1) din același act normativ**, ceea ce conduce, în mod necesar, la includerea acestei categorii - care se bucură de o definiție legală - în sfera de aplicare a sintagmei „exemplare cu potențial agresiv”. Astfel, Curtea apreciază că **este de neconceput ca măsura impusă prin prevederile art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 - cu privire la prevenirea atacului canin asupra persoanelor și animalelor domestice prin condiționarea accesului anumitor categorii de câini în locurile publice de purtarea botniței și de ținerea în lesă - să nu vizeze „câinii agresivi”, definiți prin dispozițiile art.2 alin.(1) din același act normativ, adică tocmai acei câini care, fără să fie provocați, mușcă sau atacă persoane ori animale domestice în locuri publice sau private, precum și acei câini care participă la lupte între câini sau care au fost antrenați în acest scop**, cu excepția, evident, a câinilor care atacă sau mușcă o persoană care a pătruns fără drept, în orice mod, într-o proprietate privată sau publică protejată de acei câini și, respectiv, a câinilor folosiți de unitățile de poliție, de jandarmerie, de alte unități militare, de unitățile vamale sau de serviciile publice de securitate, protecție și pază, care, aflându-se în misiune, au atacat sau au mușcat o persoană. Astfel, pe cale de interpretare logică și sistematică a prevederilor art.6 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, rezultă că **sintagma „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi include, în mod necesar, categoria „câinilor agresivi”, categorie definită la art.2 alin.(1) din acest act normativ**, fără a se putea ști însă cu certitudine dacă se rezumă la aceasta sau nu.

29. Pe de altă parte, Curtea observă că prevederile art.9 lit.d) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 interzic abandonarea „câinilor prevăzuți la art.1, art.2 alin.(1) și la art.6 alin.(4)”, sugerând, astfel, că sfera de aplicare a dispozițiilor art.2 alin.(1) nu are nimic în comun cu cea a prevederilor art.6 alin.(4) din această ordonanță de urgență. O atare interpretare nu poate fi însă primită, ținând cont de cele menționate anterior. În realitate, textul art.9 lit.d) din ordonanța de urgență folosește o exprimare defectuoasă, neriguroasă din punct de vedere al conținutului juridic, prin utilizarea unor trimiteri care, parțial, se suprapun, având în vedere că în sfera de aplicare a dispozițiilor art.6 alin.(4) intră, în mod expres, câinii prevăzuți la art.1 lit.b) din actul normativ menționat.

30. Având în vedere aceste dificultăți de interpretare existente pe fondul absenței unei definiții legale a sintagmei criticate, respectiv a unor indicii sau criterii clare stabilite de legiuitor, Curtea constată că sintagma „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 nu satisface cerințele referitoare la claritatea și previzibilitatea legii penale.

31. Curtea a statuat, în jurisprudența sa, că, în virtutea prevederilor art.61 alin.(1) din Constituție, Parlamentul, în calitate de unică autoritate legiuitoare a țării, este liber să decidă cu privire la politica penală a statului. Totodată, Curtea a reținut că nu are competența de a se implica în domeniul politicii penale a statului, orice atitudine contrară constituind o imixtiune în competența autorității constituționale menționate (Decizia nr.629 din 4 noiembrie 2014, publicată în Monitorul

Oficial al României, Partea I, nr.932 din 21 decembrie 2014). Astfel, Curtea a recunoscut că, în acest domeniu, legiuitorul se bucură de o marjă de apreciere destul de întinsă, având în vedere că acesta se află într-o poziție care îi permite să aprecieze, în funcție de o serie de criterii, necesitatea unei anumite politici penale. Cu toate acestea, Curtea a reținut că, deși, în principiu, Parlamentul se bucură de o competență exclusivă în reglementarea măsurilor ce țin de politica penală a statului, această competență nu este absolută, în sensul excluderii exercitării controlului de constituționalitate asupra măsurilor adoptate. Astfel, Curtea a constatat că incriminarea și dezincriminarea unor fapte, precum și reconfigurarea elementelor constitutive ale unei infracțiuni țin de marja de apreciere a legiuitorului, marjă care nu este însă absolută, ea fiind limitată de principiile, valorile și exigențele constituționale. În acest sens, Curtea a statuat că legiuitorul trebuie să dozeze folosirea mijloacelor penale în funcție de valoarea socială ocrotită, Curtea putând censura opțiunea legiuitorului dacă aceasta contravine principiilor și exigențelor constituționale (Decizia nr.824 din 3 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.122 din 17 februarie 2016). De asemenea, Curtea a constatat că, potrivit prevederilor art.1 alin.(5) din Legea fundamentală, respectarea Constituției este obligatorie, de unde rezultă că Parlamentul nu își poate exercita competența de incriminare și de dezincriminare a unor fapte antisociale decât cu respectarea normelor și principiilor consacrate de Constituție (Decizia nr.2 din 15 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.71 din 29 ianuarie 2014).

32. În exercitarea competenței sale constituționale de a legifera în domeniul politicii penale, legiuitorul are dreptul, dar și obligația de a apăra anumite valori sociale - unele dintre acestea identificându-se cu valorile protejate de Constituție (dreptul la viață și la integritate fizică și psihică - art.22; dreptul la ocrotirea sănătății - art.34 etc.) - prin incriminarea faptelor care aduc atingere acestora (Decizia nr.62 din 18 ianuarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.104 din 12 februarie 2007, și Decizia nr.2 din 15 ianuarie 2014, precitată). Totodată, în exercitarea competenței de legiferare în materie penală, legiuitorul trebuie să țină seama de principiul potrivit căruia incriminarea unei fapte ca infracțiune trebuie să intervină ca ultim resort în protejarea unei valori sociale, ghidându-se după principiul „ultima ratio”, în sensul că legea penală este singura în măsură să atingă scopul urmărit, alte măsuri de ordin civil, administrativ etc. fiind improprie în realizarea acestui deziderat. Curtea a apreciat că, în sens larg, scopul urmărit de legiuitor prin legislația penală este acela de a apăra ordinea de drept, iar, în sens restrâns, este acela de a apăra valori sociale. Măsurile adoptate de legiuitor pentru atingerea scopului urmărit trebuie să fie adecvate, necesare și să respecte un just echilibru între interesul public și cel individual. Astfel, din perspectiva principiului „ultima ratio”, aplicat în materie penală, nu este suficient să se constate că faptele incriminate aduc atingere valorii sociale ocrotite, ci această atingere trebuie să prezinte un anumit grad de intensitate, de gravitate, care să justifice sancțiunea penală (Decizia nr.405 din 15 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.517 din 8 iulie 2016, paragrafele 68 și 69).

33. Totodată, potrivit jurisprudenței Curții, una dintre cerințele principiului respectării legilor, consacrat de prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, se referă la calitatea actelor normative. În acest sens, Curtea a constatat că orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se claritatea și previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de clar și precis pentru a putea fi aplicat. Astfel, formularea cu o precizie suficientă a actului normativ permite persoanelor interesate - care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist - să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat. Desigur, poate fi dificil să se redacteze legi de o precizie totală, iar o anumită suplețe poate chiar să se dovedească de dorit, suplețe care să nu afecteze însă previzibilitatea legii (Decizia nr.189 din 2 martie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.307 din 5 aprilie 2006, Decizia nr.903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.584 din 17 august 2010, Decizia nr.743 din 2 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.579 din 16 august 2011, Decizia nr.1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.53 din 23 ianuarie 2012, Decizia nr.26 din 18 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.116 din 15 februarie 2012, Decizia nr.447 din 29 octombrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.674 din 1 noiembrie 2013, Decizia nr.1 din 10 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.123 din 19 februarie 2014, paragraful 225, Decizia nr.23 din 20 ianuarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.240 din 31 martie 2016, paragraful 13, Decizia nr.51 din 16 februarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.190 din 14 martie 2016, paragraful 46, și Decizia nr.802 din 6 decembrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.218 din 20 martie 2019, paragraful 80).

34. Curtea reține că, potrivit prevederilor art.8 alin.(4) din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, forma și estetica exprimării nu trebuie să prejudicieze stilul juridic, precizia și claritatea dispozițiilor, iar, în temeiul dispozițiilor art.36 alin.(1) din aceeași lege, actele normative trebuie redactate într-un limbaj și stil juridic specific normativ,

concis, sobru, clar și precis, care să excludă orice echivoc. Astfel, în acord cu jurisprudența Curții, în elaborarea actelor normative, organul legislativ trebuie să se asigure că folosirea termenilor se realizează într-un mod riguros, într-un limbaj juridic, care este prin excelență unul specializat. Precizia și claritatea limbajului folosit în domeniul juridic se obțin prin analizarea și utilizarea cât mai adecvată a termenilor și expresiilor, ținându-se seama și de semnificația lor curentă, ceea ce înseamnă că, deși legiuitorul în cadrul procedurii de legiferare poate opera cu termeni din limbajul comun, aceștia trebuie folosiți adecvat domeniului respectiv, numai în acest mod putând fi asigurată unitatea terminologică a stilului juridic (Decizia nr.405 din 15 iunie 2016, paragraful 47, mai sus citată).

35. Curtea a statuat, în jurisprudența sa, că o noțiune legală poate avea un conținut și înțeles autonom diferit de la o lege la alta, cu condiția ca legea care utilizează termenul respectiv să îl și definească. În caz contrar, destinatarul normei va stabili înțelesul acelei noțiuni, de la caz la caz, printr-o apreciere care nu poate fi decât una subiectivă (Decizia nr.390 din 2 iulie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.532 din 17 iulie 2014, paragraful 31). În mod corespunzător, riscă să fie discreționară și interpretarea organului judiciar chemat să aplice legea. În acest sens, Curtea a reținut că ilicitul penal este cea mai gravă formă de încălcare a unor valori sociale, iar consecințele aplicării legii penale sunt dintre cele mai grave, astfel că stabilirea unor garanții împotriva arbitrariului prin reglementarea de către legiuitor a unor norme clare și predictibile este obligatorie (Decizia nr.405 din 15 iunie 2016, mai sus citată, paragrafele 49 și 61).

36. În fine, Curtea a mai precizat că dispozițiile de lege criticate trebuie analizate în ansamblul normativ din care fac parte, pentru a decide asupra previzibilității acestora (Decizia nr.92 din 3 martie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.318 din 11 mai 2015, paragraful 14, Decizia nr.172 din 29 martie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.657 din 29 iulie 2018, paragraful 23, și Decizia nr.342 din 22 mai 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.725 din 22 august 2018, paragraful 17).

37. Or, Curtea constată că Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 nu explicitează sintagma „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul prevederilor art.6 alin.(4) fraza întâi - text care instituie o măsură de prevenire a atacului canin asupra unei persoane, a cărei neluare, dacă atacul a avut loc, constituie obiectul material al laturii obiective a infracțiunii prevăzute de dispozițiile art.12 din aceeași ordonanță de urgență -, iar destinatarul normei penale nu poate obține, printr-o analiză a ansamblului normativ din care face parte sintagma criticată, suficiente elemente de determinare a conținutului acesteia din urmă. Întrucât sintagma „al exemplarelor cu potențial agresiv” nu este clară și previzibilă, aceasta nu permite proprietarului/deținătorului temporar al câinelui să își adapteze conduita în funcție de cerințele normei penale prevăzute de dispozițiile art.12 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002. Chiar dacă ar recurge la consiliere de specialitate în materie, proprietarul câinelui/deținătorul temporar al acestuia nu poate să prevadă, într-o măsură rezonabilă, față de circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta din fapta sa și să își corecteze conduita.

38. Prin urmare, sintagma „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 lipsește de previzibilitate norma de incriminare prevăzută de dispozițiile art.12 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, în condițiile în care principiul respectării legilor și cel al legalității incriminării impun legiuitorului să legifereze prin texte suficient de clare și precise pentru a putea fi aplicate, inclusiv prin asigurarea posibilității persoanelor interesate de a se conforma prescripției legale prin care este incriminată o anumită faptă.

39. Așa cum a reținut Curtea, în jurisprudența sa, destinatarii normei penale de incriminare trebuie să aibă o reprezentare clară a elementelor constitutive de natură obiectivă și subiectivă ale infracțiunii, astfel încât să poată să prevadă consecințele ce decurg din nerespectarea normei și să își adapteze conduita potrivit acesteia (Decizia nr.732 din 16 decembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.69 din 27 ianuarie 2015, paragraful 25).

40. Având în vedere cele arătate mai sus, Curtea constată că sintagma „cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 încalcă prevederile constituționale ale art.1 alin.(5) referitor la principiul respectării legilor și ale art.23 alin.(12) privind legalitatea pedepsei, precum și prevederile art.7 referitor la principiul legalității incriminării și pedepsei din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, deoarece nu îndeplinește cerințele cu privire la claritatea și previzibilitatea legii penale.

41. Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că dispozițiile art.7 par.1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, ce consacră principiul legalității incriminării și pedepsei (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) - pe lângă interzicerea, în mod special, a extinderii conținutului infracțiunilor existente asupra unor fapte care anterior nu constituiau infracțiuni -, instituie și cerința potrivit căreia legea trebuie să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele aplicabile. Această cerință este îndeplinită atunci când un justițiabil are

posibilitatea de a cunoaște, din însuși textul normei juridice pertinente, la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe și în urma obținerii unei asistențe judiciare adecvate, care sunt actele și omisiunile ce pot angaja răspunderea sa penală și care este pedeapsa pe care o riscă în virtutea acestora. De asemenea, Curtea de la Strasbourg a reținut că noțiunea de „drept” folosită la art.7 corespunde celei de „lege” care apare în alte articole din Convenție și înglobează atât prevederile legale, cât și practica judiciară, presupunând cerințe calitative, îndeosebi cele ale accesibilității și previzibilității [Hotărârea din 15 noiembrie 1996, pronunțată în Cauza *Cantoni împotriva Franței*, paragraful 29, Hotărârea din 22 iunie 2000, pronunțată în Cauza *Coëme și alții împotriva Belgiei*, paragraful 145, Hotărârea din 7 februarie 2002, pronunțată în Cauza *E.K. împotriva Turciei*, paragraful 51, Hotărârea din 29 martie 2006, pronunțată în Cauza *Achour împotriva Franței*, paragrafele 41 și 42, Hotărârea din 24 mai 2007, pronunțată în Cauza *Dragotoni și Militaru-Pidhorni împotriva României*, paragrafele 33 și 34, Hotărârea din 12 februarie 2008, pronunțată în Cauza *Kafkaris împotriva Ciprului*, paragraful 140, Hotărârea din 20 ianuarie 2009, pronunțată în Cauza *Sud Fondi SRL și alții împotriva Italiei*, paragrafele 107 și 108, Hotărârea din 17 septembrie 2009, pronunțată în Cauza *Scoppola împotriva Italiei (nr.2)*, paragrafele 93, 94 și 99, Hotărârea din 24 ianuarie 2012, pronunțată în Cauza *Mihai Toma împotriva României*, paragraful 26, și Hotărârea din 21 octombrie 2013, pronunțată în Cauza *Del Rio Prada împotriva Spaniei*, paragrafele 78, 79 și 91].

42. Totodată, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că semnificația noțiunii de previzibilitate depinde într-o mare măsură de conținutul textului despre care este vorba și de domeniul pe care îl acoperă, precum și de numărul și de calitatea destinatarilor săi (*Cantoni împotriva Franței*, paragraful 35, *Dragotoni și Militaru-Pidhorni împotriva României*, paragraful 35, *Sud Fondi SRL și alții împotriva Italiei*, paragraful 109). Așa fiind, prevederile art.7 par.1 din Convenție nu interzic clarificarea graduală a regulilor răspunderii penale pe calea interpretării judiciare de la un caz la altul, cu condiția ca rezultatul să fie coerent cu substanța infracțiunii și să fie în mod rezonabil previzibil (Hotărârea din 22 noiembrie 1995, pronunțată în Cauza *S.W. împotriva Regatului Unit*, paragraful 36, *Dragotoni și Militaru-Pidhorni împotriva României*, paragrafele 36 și 37, *Kafkaris împotriva Ciprului*, paragraful 141, *Del Rio Prada împotriva Spaniei*, paragrafele 92 și 93).

43. Cele statuate de Curtea de la Strasbourg cu privire la cerința previzibilității legii penale au fost încorporate de Curtea Constituțională în jurisprudența sa (Decizia nr.717 din 29 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.216 din 23 martie 2016, paragrafele 30 și 31, Decizia nr.23 din 20 ianuarie 2016, mai sus citată, paragraful 14, Decizia nr.154 din 24 martie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.450 din 16 iunie 2016, paragrafele 18 și 19, Decizia nr.405 din 15 iunie 2016, precitată, paragrafele 45 și 46, Decizia nr.138 din 14 martie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.537 din 10 iulie 2017, paragrafele 24 și 25, Decizia nr.527 din 11 iulie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.814 din 15 octombrie 2017, paragrafele 21 și 22, Decizia nr.172 din 29 martie 2018, paragrafele 31-33, și Decizia nr.342 din 22 mai 2018, paragraful 20, decizii citate anterior).

44. Pentru motivele arătate mai sus, Curtea apreciază că în sfera de aplicare a **dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 intră - în mod necesar, dar nu neapărat în mod suficient - categoria „câinilor agresivi”, așa cum este aceasta definită prin prevederile art.2 alin.(1) din actul normativ menționat. Astfel fiind, până la o eventuală intervenție a legiuitorului, care are posibilitatea de a explicita sintagma „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, sintagma criticată nu poate viza decât categoria „câinilor agresivi”, categorie definită prin dispozițiile art.2 alin.(1) din același act normativ.**

45. Revine, așadar, legiuitorului rolul de a amenda regulile răspunderii penale în materia infracțiunii de neluare de către proprietarul câinelui/deținătorul temporar al acestuia a măsurilor de prevenire a atacului canin asupra unei persoane, infracțiune prevăzută de dispozițiile art.12 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, legiuitorul având posibilitatea de a explicita - într-un mod sau altul - sintagma criticată, astfel încât orice proprietar/deținător temporar al unui câine să își poată adapta conduita prescripțiilor legii.

46. Prin urmare, Curtea constată că sintagma „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 este constituțională în măsura în care vizează câinii prevăzuți la art.2 alin.(1) din același act normativ.

47. Pentru considerentele expuse, în temeiul art.146 lit.d) și al art.147 alin.(4) din Constituție, precum și al art.1-3, al art.11 alin.(1) lit.A.d) și al art.29 din Legea nr.47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

Decide :

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de procuror în Dosarul nr.13462/211/2016 al Judecătorei Cluj-Napoca - Secția penală și constată că sintagma „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 privind regimul de deținere al câinilor periculoși sau agresivi este constituțională în măsura în care vizează câinii prevăzuți la art.2 alin.(1) din același act normativ.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Judecătorei Cluj-Napoca - Secția penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 29 octombrie 2019.

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu soluția pronunțată de Curtea Constituțională, cu majoritate de voturi, de admitere a excepției de neconstituționalitate a sintagmei „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 privind regimul de deținere al câinilor periculoși sau agresivi, în sensul că sintagma menționată este constituțională în măsura în care vizează câinii prevăzuți la art.2 alin.(1) din același act normativ (doar „câinii agresivi”), considerăm că se impunea ca **excepția de neconstituționalitate să fie respinsă, ca neîntemeiată**, pentru următoarele considerente:

1. Excepția a fost ridicată cu ocazia soluționării unei cauze penale privind trimiterea în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de neluare de către proprietarul câinelui sau deținătorul temporar al acestuia a măsurilor de prevenire a atacului canin asupra unei persoane, infracțiune prevăzută de dispozițiile art.12 alin.(1) și (2) din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.55/2002 privind regimul de deținere al câinilor periculoși sau agresivi. În esență s-a susținut că, Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.55/2002 privind regimul de deținere al câinilor periculoși sau agresivi nu explicitează sintagma „cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din actul normativ mai sus menționat și nu indică rasele de câini vizate, ci definește numai noțiunile de „câini periculoși” (la art.1) și „câini agresivi” (la art.2).

2. Apreciem că nu poate fi reținută critica autorului excepției, în sensul că sintagma „cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.55/2002 încalcă principiul legalității, consacrat de prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, pe motiv că nu satisface cerința referitoare la previzibilitatea legii, întrucât destinatarul normei criticate are suficiente date pentru a înțelege ce înseamnă această sintagmă, având în vedere ansamblul normativ din care ea face parte.

3. Astfel, ținând cont de **criteriul rasei/caracterelor morfologice**, prevederile **art.1 lit.a) și b)** din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 definesc noțiunea de „**câini periculoși**”, prin care se înțelege câinii aparținând următoarelor **rase**, grupate în două categorii, după cum urmează: **a) categoria I:** câinii de luptă și de atac, asimilați prin **caracterele morfologice** cu câini de tipul Pit Bull, Boerbull, Bandog și metișii lor; **b) categoria a II-a:** câinii din rasele American Staffordshire Terrier, Tosa, Rottweiler, Dog Argentinian, Mastino Napolitano, Fila Brasileiro, Mastiff, Ciobănesc Caucazian, Cane Corso și metișii lor.

4. În ceea ce privește **criteriul antecedentelor/comportamentului anterior**, prevederile **art.2 alin.(1)** din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 stabilesc că prin „**câini agresivi**” se înțelege: a) orice câine care, fără să fie provocat, **mușcă sau atacă** persoane ori animale domestice în locuri publice sau private; b) orice câine care participă la lupte între câini sau care a fost antrenat în acest scop. Potrivit dispozițiilor **art.2 alin.(2)** din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, **nu** intră în categoria „câinilor agresivi”: a) orice câine care atacă sau mușcă o persoană care a pătruns fără drept, în orice mod, într-o proprietate privată sau publică protejată de acel câine; b) orice câine folosit de unitățile de poliție, de jandarmerie, de alte unități militare, de unitățile vamale sau de serviciile publice de securitate, protecție și pază, care, aflându-se în misiune, a atacat sau a mușcat o persoană.

5. Dispozițiile art.6 alin.(1)-(3) și alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 stabilesc **măsurile concrete de prevenire a atacului canin asupra unei persoane** (sau animal domestic) - măsuri la care este obligat proprietarul/deținătorul temporar al câinelui în locurile publice și în părțile comune ale imobilelor - și care vizează: **interzicerea accesului** câinilor prevăzuți la **art.1 lit.a)** în localurile publice, în mijloacele de transport în comun, precum și în alte **locuri publice**, cu excepția drumurilor publice și a căilor de acces către acestea [art.6 alin.(1)];

permiterea accesului câinilor prevăzuți la **art.1 lit.a)** în **părțile comune ale imobilelor în care sunt deținuți**, pe drumurile publice și pe căile de acces către acestea numai dacă aceștia poartă **botniță** și sunt ținuti în **zgardă și lesă sau ham** de către proprietar ori de către deținătorul temporar [art.6 alin.(2)]; **interzicerea staționării** câinilor prevăzuți la **art.1 lit.a)** în **părțile comune ale imobilelor în care sunt deținuți** [art.6 alin.(3)]; **permiterea accesului** câinilor prevăzuți la **art.1 lit.b)** – respectiv a câinilor periculoși din categoria a II-a - , precum și al **exemplarelor cu potențial agresiv** în localurile publice, în mijloacele de transport în comun, în **locurile publice**, precum și în **părțile comune ale imobilelor** numai dacă aceștia poartă **botniță** și sunt ținuti în **lesă** de către o persoană care îndeplinește condițiile prevăzute la art.3 alin.(1), adică de către o persoană care are vârsta minimă de 18 ani, capacitate deplină de exercițiu și nu a fost condamnată pentru săvârșirea unei infracțiuni contra persoanei [art.6 alin.(4) fraza întâi].

6. Prin excepție, în locurile special amenajate pentru câini, accesul câinilor prevăzuți la art.1 lit.b), precum și al exemplarelor cu potențial agresiv este permis fără botniță și fără lesă [art.6 alin.(4) fraza a doua]. De asemenea, proprietarul/deținătorul temporar al câinelui, dacă este însoțit de acesta când conduce animale izolate, în turmă sau în cirezi, pe drumurile publice pe care accesul le este permis, nu se supune obligațiilor menționate mai sus, ci are obligația de a supraveghea câinele și de a împiedica atacul canin asupra unei persoane [art.6 alin.(5)].

7. **Măsurile prevăzute de dispozițiile art.6 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 intră în conținutul obligației de a supraveghea câinele și de a împiedica atacul canin asupra unei persoane, obligație a cărei nerespectare, dacă atacul a avut loc, atrage răspunderea penală** - a proprietarului/deținătorului temporar al câinelui care face parte din categoriile vizate de prevederile art.6 mai sus menționat - pentru săvârșirea infracțiunii de **neluare a măsurilor de prevenire a atacului canin care a avut loc asupra unei persoane**, infracțiune reglementată de prevederile art.12 din aceeași ordonanță de urgență.

8. Din coroborarea dispozițiilor **art.6** și **art.12** din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 reiese că **legiuitorul urmărește supravegherea câinelui și prevenirea/împiedicarea, prin măsuri concrete, a atacului canin asupra unei persoane, indiferent de rasa/caracterele morfologice ale câinelui atacator și indiferent de antecedentele/comportamentul anterior al acestuia.**

9. Chiar dacă verbele „mușcă” și „atacă” din cuprinsul dispozițiilor art.2 alin.(1) lit.a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 sunt folosite la timpul prezent, înțelesul textului de lege menționat este acela că se consideră a fi „câine agresiv” orice exemplar canin care, fără să fie provocat, a mușcat sau a atacat - cel puțin o dată - persoane ori animale domestice în locuri publice sau private. Faptul că aceasta este interpretarea corectă a prevederilor art.2 alin.(1) lit.a) din ordonanța de urgență menționată este confirmat de conținutul dispozițiilor art.3 alin.(2) din același act normativ, care stabilesc că: „*Proprietarii sau deținătorii temporari ai câinilor prevăzuți la art.1 și la art.2 alin.(1) au obligația să înregistreze câinii la Asociația Chinologică Română, afiliată la Federația Chinologică Internațională, și să inscripționeze în mod vizibil, la intrarea în apartament sau în imobil ori pe împrejmuirea aferentă imobilului respectiv, avertismentul «Câine periculos» sau, după caz, «Câine agresiv», printr-o plăcuță având dimensiunile de cel puțin 15 x 25 cm*”.

10. Or, prin utilizarea sintagmei „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, **legiuitorul urmărește supravegherea câinelui și împiedicarea atacului canin asupra unei persoane prin purtarea de către câine a botniței și ținerea lui în lesă în locurile publice și în părțile comune ale imobilelor, indiferent dacă a mai mușcat sau atacat anterior, fără să fie provocat, persoane ori animale domestice, lăsând, în același timp, o marjă de apreciere proprietarului/deținătorului temporar al câinelui cu privire la capacitatea reală a acestuia din urmă de a ataca, mușca, răni sau chiar de a ucide persoane ori animale domestice, în funcție de vârstă, forță, comportament, caractere morfologice etc.**

11. În acest sens, este cât se poate de elocventă situația de fapt din prezenta cauză. Observăm că, în speță, **persoana vătămată, o minoră, a fost atacată și mușcată, pe stradă, de un câine de talie mare, rasa Doberman, care era ținut în lesă de proprietară, dar nu purta botniță.** Din raportul de evaluare întocmit de Serviciul de Probațiune Cluj (nr.276/RE din 2 februarie 2017), reiese că proprietarii câinelui, soț și soție, s-au ocupat în mod deosebit de creșterea și dresarea acestuia, câinele având doi dresori și obținând rezultate excepționale la concursurile de socializare. Referitor la purtarea botniței de către exemplarul canin în cauză, atât proprietarii, cât și dresorii acestuia afirmă că rasa Doberman nu intră în categoria raselor de câini care necesită botniță la plimbare. Potrivit proprietarilor, câinele nu este unul cu potențial agresiv, după cum afirmă și cei doi dresori ai acestuia, care nu își explică însă de ce a sărit câinele pe persoana vătămată.

12. Deși câinele din speță este un exemplar canin model și nu se încadrează în categoriile de „câini periculoși” sau „agresivi” prevăzute de dispozițiile art.1 și art.2 alin.(1) din Ordonanța de

urgență a Guvernului nr.55/2002, totuși acesta a atacat și a mușcat un minor, într-un loc public, în condițiile în care era ținut în lesă, dar nu purta botniță.

13. Raportul de evaluare mai sus menționat subliniază, în mod repetat, **responsabilitatea proprietarului** câinelui, care trebuie să cunoască riscurile, să fie atent la **posibilele reacții** ale animalului, să **anticipeze** comportamentul câinelui prin măsuri concrete **pentru a preveni** orice fel de incident în care să fie implicat câinele aflat în responsabilitatea sa și să **evite situațiile cu potențial de risc** pentru persoanele aflate în zone publice.

14. Considerăm, așadar, că **obligația de a supraveghea câinele și de a împiedica atacul canin asupra unei persoane incumbă tuturor proprietarilor/deținătorilor temporari de câini, nu doar proprietarilor/deținătorilor temporari de „câini periculoși” sau „agresivi”**, definiți ca atare prin dispozițiile art.1 și art.2 alin.(1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002.

15. Dacă prin **sintagma „al exemplarelor cu potențial agresiv”** din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 s-ar înțelege - astfel cum s-a pronunțat Curtea Constituțională - **numai „câinii agresivi”**, definiți prin dispozițiile art.2 alin.(1) din acest act normativ, **ar însemna că proprietarul/deținătorul temporar al câinelui care nu se încadrează în prevederile art.1 și art.2 alin.(1) din ordonanța de urgență nu ar avea obligația să pună botniță câinelui și să-l țină în lesă în locurile publice și în părțile comune ale imobilelor, iar în cazul în care câinele ar ataca o persoană într-un astfel de loc, proprietarul/deținătorul temporar al acestuia nu ar răspunde penal și, deci, victima atacului canin nu ar fi ocrotită penal, spre deosebire de următoarea potențială victimă a aceluiași câine, care s-ar bucura de protecție penală, beneficiind de prevederile art.12 coroborate cu cele ale art.6 alin.(4) din ordonanța de urgență.** Avem în vedere faptul că, după un prim atac asupra unei persoane, respectivul exemplar canin s-ar încadra în definiția „câinelui agresiv”, prevăzută de dispozițiile art.2 alin.(1) lit.a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, iar proprietarul/deținătorul temporar al câinelui ar fi ținut de obligația impusă de prevederile art.6 alin.(4) fraza întâi din această ordonanță de urgență și ar răspunde penal în cazul unui atac canin ulterior.

16. O astfel de **diferență de tratament între victima primului atac canin și victima celui de-al doilea atac canin**, comis de același câine, **nu ar avea însă nicio justificare obiectivă și rezonabilă**, fiind una **discriminatorie**, din perspectiva prevederilor **art.16 alin.(1) din Constituție** cu privire la egalitatea cetățenilor în fața legii, în condițiile în care valorile sociale ocrotite prin norma de incriminare prevăzută de dispozițiile art.12 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 sunt **viața și integritatea fizică și psihică** ale persoanei, valori fundamentale consacrate de prevederile **art.22 din Legea fundamentală**.

17. **Restrângerea sferei sintagmei „cu potențial agresiv”** din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 la noțiunea de „câini agresivi”, definită prin dispozițiile art.2 alin.(1) din același act normativ, **ar însemna ca legea să permită proprietarului/deținătorului temporar al câinelui să nu-l supravegheze și să nu ia nicio măsură pentru a împiedica atacul canin asupra unei persoane într-un loc public.** Abia după producerea unui prim atac canin asupra unei persoane, proprietarul/deținătorul temporar al câinelui ar fi ținut de obligația de a supraveghea câinele și de a împiedica un al doilea atac canin asupra unei persoane, prin luarea măsurilor de prevenire impuse de dispozițiile art.6 alin.(4) fraza întâi din ordonanța de urgență menționată.

18. Considerăm, așadar, că sintagma „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 nu încalcă principiul legalității, consacrat de prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, satisfăcând cerința referitoare la previzibilitatea legii.

19. Curtea Constituțională a reținut, în jurisprudența sa, că orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat (Decizia nr.189 din 2 martie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.307 din 5 aprilie 2006, Decizia nr.903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.584 din 17 august 2010, și Decizia nr.26 din 18 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.116 din 15 februarie 2012). Totodată, **Curtea a precizat, în jurisprudența sa, că dispozițiile de lege criticate trebuie analizate în ansamblul normativ din care fac parte, pentru a decide asupra previzibilității acestora** (Decizia nr.92 din 3 martie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.318 din 11 mai 2015, paragraful 14, Decizia nr.172 din 29 martie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.657 din 29 iulie 2018, paragraful 23, și Decizia nr.342 din 22 mai 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.725 din 22 august 2018, paragraful 17).

20. Apreciem că **sintagma „al exemplarelor cu potențial agresiv”** din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 vizează atât „câinii agresivi”, definiți ca atare prin dispozițiile art.2 alin.(1) din acest act normativ, cât și orice câine care, deși nu a mușcat sau atacat, fără să fie provocat, persoane ori animale

domestice, nu participă la lupte între câini și nu a fost antrenat în acest scop, totuși prezintă un anumit risc de a ataca o persoană, risc care trebuie apreciat/evaluat, de la caz la caz, de către proprietarul/deținătorul temporar al câinelui, în virtutea obligației de a supraveghea câinele și de a împiedica atacul canin asupra unei persoane sau animal domestic.

21. Așadar, „câinii agresivi”, definiți prin dispozițiile art.2 alin.(1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, sunt, de fapt, acei câini la care potențialul agresiv s-a manifestat deja, în mod concret, prin atacarea sau mușcarea, fără provocare, a unei persoane ori animal domestic sau prin participarea la lupte între câini ori antrenarea în acest scop.

22. Așa cum se arată în literatura de specialitate, agresivitatea câinilor este o deviere de comportament care trebuie depistată și înțeleasă pentru a putea fi educată și prevenită. În cazuri extreme, agresivitatea unui câine se manifestă prin atac direct, cu mușcături grave. Agresivitatea se poate manifesta ofensiv sau defensiv. Câinii pot alerga după o persoană sau un animal și să muște - agresivitate ofensivă - sau pot să fugă de o persoană sau de un animal și, încolțiți fiind, să muște defensiv. Agresivitatea poate fi influențată de mediul înconjurător și de experiențele trăite anterior, implicând și aspecte ce țin de valorificarea potențialului genetic pentru supraviețuire și perpetuarea speciei, sau poate fi dobândită prin programe de dresaj. Totodată, manifestarea agresivității este legată de nivelul și limita de stres și de gradul de excitație nervoasă a câinelui. Proprietarul câinelui este cel care trebuie să observe că acesta începe să dea semne de comportament agresiv, să îl supravegheze și să ia măsurile necesare, printr-o creștere care să respecte regulile elementare ale acestei activități și să dea câinele la dresat, având în vedere faptul că dresajul corect și competent nu doar că antrenează câinele, dar îl învață și pe proprietarul acestuia cum trebuie să se poarte cu el.

23. De asemenea, menționăm că, potrivit unei situații întocmite de Academia Americană a Medicilor de Familie, rasele cu cele mai ridicate rate ale atacurilor sunt: Bull Terrier, Cocker Spaniel, Chow Chow, Border Collie, Doberman Pinscher, Ciobănesc German, Marele Danez, Rottweiler și Husky Siberian (Florin Cotoi, *Infracțiunea prevăzută de articolul 11 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 privind regimul de deținere al câinilor periculoși sau agresivi*, Dreptul nr.10/2008, pag.152). Or, după cum se poate observa, majoritatea acestor rase nu se regăsesc în enumerările din cuprinsul Ordonanței de urgență a Guvernului nr.55/2002, deși este stabilită statistic agresivitatea lor.

24. Având în vedere cele arătate mai sus, considerăm că proprietarul/deținătorul temporar al câinelui este persoana cea mai în măsură, pe de o parte, să observe reacțiile, manifestările și comportamentele câinelui, iar, pe de altă parte, să influențeze într-un sens sau altul - prin dresaj, respectiv prin atitudine - reacțiile, manifestările și comportamentele de tip agresiv.

25. Aceasta este rațiunea pentru care legiuitorul a stabilit în sarcina proprietarului/deținătorului câinelui obligația de a-l supraveghea, de a recunoaște reacțiile, manifestările, comportamentele de tip agresiv ale acestuia și de a împiedica atacul asupra unei persoane (sau animal domestic) prin purtarea de către câine a botniței și ținerea în lesă în locurile publice și în părțile comune ale imobilelor. Totodată, prin folosirea sintagmei „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002, legiuitorul a lăsat o marjă de apreciere proprietarului/deținătorului temporar al câinelui cu privire la capacitatea reală a acestuia din urmă de a ataca, răni sau chiar de a ucide persoane (sau animale domestice).

26. Aceeași modalitate de reglementare o regăsim și în legislațiile din celelalte state europene, care prevăd obligația proprietarului/deținătorului de a controla exemplarul canin și instituie măsuri în vederea protejării persoanelor de potențialul agresiv al câinilor. Chiar dacă terminologia folosită este variată, termenii și formulările uzitate vizează, în realitate, aceleași aspecte ca și sintagma „cu potențial agresiv” - criticată în cauza de față - respectiv : „comportament agresiv”, „reacții anormale spontane”, „pun în pericol/prezintă pericol”, „risc”, „niveluri de risc”, „evaluare comportamentală”, „comportament adecvat”, „agresivitate imprevizibilă și nejustificată”, „potențial agresiv”, „potențial periculos”, „natură agresivă”, „scăpat de sub control”, „ținut sub controlul deplin”, „capacitatea de a răni sau omorî oameni sau alte animale” etc.

27. Astfel, în Bulgaria, legea protecției animalelor impune proprietarilor de câini obligația de a preveni orice comportament agresiv neprovocat al acestora în locurile publice, precum și de a evita situațiile care pun în pericol viața și sănătatea oamenilor și animalelor, iar încălcarea legii se sancționează cu amendă contravențională, cu excepția situațiilor în care fapta constituie infracțiune. De asemenea, legea veterinară stabilește obligația proprietarilor de animale de a lua măsuri pentru a se asigura că animalele lor nu prezintă pericol pentru oameni sau pentru alte animale, fiind interzisă scoaterea câinilor la plimbare fără lesă, iar pentru câinii agresivi botnița este obligatorie. Această lege definește „câinii agresivi” ca fiind aceia care manifestă reacții anormale spontane față de oameni sau animale și care, ținând cont de forța și caracterul lor, pot răni sau ucide.

28. În Cipru, Codul penal reglementează ca delict fapta persoanei care, într-un mod nepăsător, imprudent sau neglijent, punând în pericol viața umană sau riscând să provoace o

vătămare corporală unei alte persoane, nu ia măsuri de precauție împotriva unui risc privind orice animal pe care îl are în posesie. Dacă această faptă se referă la un câine, se presupune că autorul avea cunoștință de posibilitatea ca respectivul câine să cauzeze vătămare corporală, indiferent de natura comportamentului anterior sau de obiceiurile câinelui. Legea specială califică drept infracțiune fapta persoanei care își lasă câinele să umble liber pe străzi sau în alte locuri publice, fără să fie ținut în lesă, ori îi permite să pătrundă pe proprietatea altei persoane, fără consimțământul acesteia.

29. În Croația, legea protecției animalelor prevede că proprietarii animalelor de companie trebuie să se asigure că acestea nu prezintă pericol.

30. În Danemarca, legea stipulează că, în locurile urbane deschise circulației obișnuite, câinii trebuie ținuti sub controlul deplin al deținătorului. Dacă ei sunt ținuti în lesă, aceasta trebuie să fie suficient de scurtă pentru ca animalul să fie aproape de însoțitor.

31. În Finlanda, Codul penal stipulează că persoana care, cu intenție sau din neglijență gravă, nu își îndeplinește obligația de a păzi animalul, periculos pentru oameni, pentru care este responsabilă, va fi condamnată pentru nesupravegherea animalelor la pedeapsa cu amendă. Legea privind ordinea publică impune proprietarilor și deținătorilor de câini obligația să îi țină pe aceștia în lesă în zonele de locuit, câinii putând fi lăsați fără lesă, dar supravegheați, numai în curți închise, în zone de dresaj și în zone închise special amenajate pentru ca aceștia să facă mișcare.

32. În Franța, Codul penal incriminează atingerea involuntară adusă integrității unei persoane și omuciderea involuntară care rezultă din agresiunea comisă de un câine. Răspunderea penală este agravată, între altele, în cazul în care proprietarul sau deținătorul câinelui nu a luat măsurile stabilite de primar, conform prevederilor din Codul rural și al pescuitului maritim, pentru prevenirea pericolului prezentat de animal. În acest sens, Codul rural și al pescuitului maritim prevede că veterinarul responsabil cu evaluarea comportamentală a câinilor le atribuie acestora unul din cele patru niveluri de risc în ceea ce privește pericolozitatea: nivelul 1 - câinele nu prezintă un risc deosebit, cu excepția celor inerente speciei canine; nivelul 2 - câinele prezintă un risc scăzut, pentru anumite persoane și în anumite situații; nivelul 3 - câinele prezintă un risc critic, pentru anumite persoane și în anumite situații; nivelul 4 - câinele prezintă un risc ridicat, pentru anumite persoane și în anumite situații. Dacă veterinarul atribuie câinelui nivelul 4 de risc, îi impune proprietarului să-l plaseze într-un loc adecvat sau să-l eutanaseze.

33. În Grecia, Codul penal pedepsește fapta persoanei care lasă liber un animal periculos, nu ia măsurile preventive necesare pentru evitarea vătămării cauzate de astfel de animale sau măsurile care au fost dispuse de autoritatea competentă. Legea protecției animalelor definește animalul de companie periculos ca fiind acela care manifestă o agresivitate imprevizibilă și nejustificată față de oameni sau față de alte animale. Pentru a se evita accidente, proprietarii și deținătorii de câini trebuie să-i plimbe într-o lesă scurtă, fiind exceptați câinii ghizi, câinii ciobănești, câinii de vânătoare, precum și câinii de căutare și salvare, în timp ce lucrează.

34. În Irlanda, legea privind controlul câinilor prevede că proprietarii și deținătorii de câini trebuie să se asigure că exemplarele canine sunt întotdeauna sub controlul și supravegherea lor când ies din locuințe. Proprietarul/deținătorul câinelui trebuie să repare prejudiciul cauzat de acesta prin atacul asupra oamenilor sau animalelor, fără a fi necesar să se demonstreze că acel câine avusese un comportament turbulent în trecut sau că proprietarul cunoștea aceste tendințe ale câinelui ori că fusese neglijent în stăpânirea lui.

35. În Italia, Codul penal sancționează persoana care lasă liber sau nu păzește cu grija datorată animalul periculos pe care îl deține ori îl încredințează spre pază unei persoane nepricepute. Legea cu privire la protejarea siguranței publice de agresiunea câinilor statuează că proprietarul câinelui răspunde întotdeauna, fie civil, fie penal, pentru daunele sau rănilor pe care animalul le provoacă persoanelor sau altor animale, iar obligația de a ține câinele sub control se aplică și deținătorului temporar al acestuia. Regulile care trebuie respectate pentru evitarea cauzării de răni sau daune sunt: a) câinele trebuie ținut într-o lesă de cel mult 1,5 metri atunci când este scos în zonele urbane și în locurile deschise publicului, cu excepția spațiilor special amenajate pentru câini; b) persoana care plimbă câinele trebuie să aibă la ea o botniță, pe care trebuie s-o pună câinelui în caz de risc la adresa integrității oamenilor sau animalelor ori la cererea autorității competente; c) câinele trebuie încredințat numai unei persoane capabile să-l controleze în mod corespunzător; d) înainte de achiziționarea unui câine, viitorul proprietar trebuie să se informeze cu privire la caracteristicile rasei, precum și referitor la legislația în vigoare; e) proprietarul sau deținătorul câinelui trebuie să se asigure că acesta are un comportament adecvat în ce privește normele de conviețuire cu oamenii și cu alte animale.

36. În Letonia, Codul penal incriminează încălcarea reglementărilor privind deținerea animalelor, dacă prin aceasta a fost cauzată vătămare corporală sau decesul unei persoane. Legea protecției animalelor stipulează că un câine va fi calificat ca fiind periculos de către o comisie de evaluare a comportamentului canin. Din momentul începerii procesului de evaluare, proprietarul sau

deținătorul câinelui trebuie să se conformeze cerințelor stabilite prin legi și regulamente în ce privește deținerea câinilor periculoși.

37. În Luxemburg, legea referitoare la câini stipulează că toți câinii trebuie ținuti în lesă în locurile aglomerate, în mijloacele de transport în comun, în părțile comune ale imobilelor, în parcurile publice, în benzinării, în timpul manifestațiilor publice sau sportive, pe terenurile de sport și pe pistele pentru bicicliști. În toate celelalte locuri, deținătorii câinilor au obligația de a-i ține pe aceștia sub control și de a le pune lesa dacă este necesar. Fiecare localitate poate stabili zone în care câinii sunt scutiți de lesă, precum și zone în care câinii trebuie să fie ținuti în lesă, deși, conform regulilor generale, ei ar fi putut fi lăsați liberi.

38. În Malta, legea cu privire la câini incriminează eșecul de a ține sub control un câine care prezintă pericol pentru oameni. Câinele poate fi eutanasiat dacă instanța îl consideră periculos, chiar dacă inculpatul a fost achitat și fără să fie necesar ca procurorul să demonstreze că acesta știa că animalul său este periculos. Regulamentul referitor la ținerea câinilor sub control interzice lăsarea câinilor să vagabondeze și impune ținerea acestora în lesă atunci când sunt scoși în orice loc accesibil publicului, cu excepția câinilor de vânatoare. Dacă o persoană știe sau suspectează că un câine aflat sub controlul său este agresiv sau periculos ori că poate vătăma vreo persoană, are obligația de a pune botniță câinelui oricând se găsește într-un loc public.

39. În Marea Britanie, legea privind câinii periculoși incriminează fapta proprietarului sau deținătorului unui câine dacă acesta din urmă este scăpat de sub control într-un loc public sau privat. Răspunderea penală este agravată dacă animalul scăpat de sub control rănește sau ucide o persoană. Legea precizează că botnița trebuie să fie suficientă pentru a preveni mușcarea unei persoane, iar lesa trebuie ținută de o persoană în vârstă de cel puțin 16 ani. Legea explicitează că sintagma „scăpat de sub control” se aplică în situația în care există un temei rezonabil să se creadă că un câine va răni o persoană, indiferent dacă acest lucru se întâmplă sau nu. Dispozițiile care cuprind această expresie nu se aplică în cazurile în care câinele este folosit în scopuri legale de către un polițist sau de către alt angajat al statului.

40. În Olanda, Codul penal prevede ca infracțiune fapta persoanei care întărește un animal împotriva unei ființe umane sau nu reușește să stăpânească un animal aflat sub supravegherea sa atunci când acesta atacă o persoană ori nu ia suficiente măsuri pentru a împiedica răul produs de un animal periculos aflat sub supravegherea sa.

41. În Portugalia, legea instituie obligația deținătorilor de câini de a-și duce animalele în lesă sau ham atunci când circulă pe stradă sau în alte locuri publice. Câinii periculoși și cei potențial periculoși pot fi supuși unor restricții suplimentare prin reglementări speciale. Potrivit legii, „animalul potențial periculos” este orice animal care, datorită caracteristicilor speciei, comportamentului agresiv, puterii sau dimensiunii maxilarului, poate răni sau omorî oameni sau alte animale, în special câinii aparținând raselor definite ca potențial periculoase prin ordin al ministrului agriculturii, precum și metișii acestora, dacă prezintă aceleași caracteristici. Legea impune deținătorilor de animale periculoase și potențial periculoase obligația de a le supraveghea pe acestea, pentru a preveni punerea în pericol a vieții sau integrității fizice a oamenilor sau animalelor și reglementează folosirea unor mijloace de control adecvate speciei și rasei atunci când animalul este scos în public - cutii, cuști ori, în cazul câinilor, o botniță care să-i împiedice să muște și o lesă de cel mult un metru. Legea incriminează fapta proprietarului/deținătorului unui animal care a rănit grav o altă persoană din cauza neglijenței respectivului deținător, care nu și-a respectat îndatorirea de supraveghere a animalului, precum și fapta persoanei care circulă în stare de ebrietate sau sub influența drogurilor pe drumurile publice, în locurile publice sau în părțile comune ale imobilelor, împreună cu un animal periculos sau potențial periculos.

42. În Spania, conform legii privind regimul juridic al deținerii animalelor cu potențial periculos, este calificat drept „potențial periculos” un exemplar aparținând speciei canine care, datorită naturii lui agresive, puterii sau dimensiunii maxilarului, are capacitatea de a răni sau omorî oameni sau alte animale. Legea împarte câinii cu potențial periculos în următoarele categorii: a) câinii care aparțin raselor enumerate, precum și metișii acestora; b) câinii care prezintă toate sau majoritatea caracteristicilor prevăzute expres, cu excepția câinilor ghizi și a câinilor de asistență acreditați sau în curs de acreditare. Chiar dacă nu se încadrează în aceste categorii, vor fi considerați câini cu potențial periculos aceia care au un comportament evident agresiv sau care au atacat oameni sau alte animale. În locurile și spațiile publice, câinii cu potențial periculos trebuie să poarte o botniță adecvată fiziologiei rasei din care fac parte și să fie ținuti sub control cu un lanț sau o lesă care să nu se întindă pe mai mult de 2 metri. O persoană poate plimba un singur câine cu potențial periculos.

43. În Suedia, legea privind bunăstarea animalelor interzice deținerea sau reproducerea câinilor care sunt extrem de agresivi, sunt iritabili și mușcă, sunt dificil de imobilizat odată ce au pornit un atac și au tendința de a-și direcționa agresivitatea către oameni sau către alți câini.

44. În Ungaria, Codul penal incriminează încălcarea cerințelor de securitate prevăzute de legislația ce reglementează deținerea câinilor periculoși. Prin „câine periculos” se înțelege orice

câine considerat periculos prin decizia autorității competente, de la caz la caz. Câinii trebuie ținuti în lesă, dar există în orașe parcuri special amenajate pentru câini, unde aceștia pot alerga liberi. Accesul câinilor este interzis în restaurante și pe plajele lacului Balaton, cu excepția câinilor ghizi, care au voie peste tot.

45. Ținând cont de toate cele arătate anterior, apreciem că este, în mod evident, imposibilă o enumerare exhaustivă - în cuprinsul dispozițiilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr.55/2002 - a tuturor reacțiilor, manifestărilor și comportamentelor de natură a sugera posibilitatea ca un câine să muște sau să atace o persoană, fără să fie provocat. Revine, astfel, doctrinei și practicii judiciare rolul de a clarifica, în mod gradual, regulile răspunderii penale în materia infracțiunii de neluare de către proprietarul câinelui sau deținătorul temporar al acestuia a măsurilor de prevenire a atacului canin asupra unei persoane, infracțiune prevăzută de dispozițiile art.12 din ordonanța de urgență menționată, cu condiția ca rezultatul interpretării să fie în mod rezonabil, previzibil.

46. Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, având în vedere principiul aplicabilității generale a legilor, a statuat că formularea acestora nu poate prezenta o precizie absolută. Una dintre tehnicile standard de reglementare constă în recurgerea mai degrabă la categorii generale decât la liste exhaustive. Astfel, numeroase legi folosesc, prin forța lucrurilor, formule mai mult sau mai puțin vagi, a căror interpretare și aplicare depind de practică. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept, există un element inevitabil de interpretare judiciară, inclusiv într-o normă de drept penal. Nevoia de elucidare a punctelor neclare și de adaptare la circumstanțele schimbătoare va exista întotdeauna. Deși certitudinea în redactarea unei legi este un lucru dorit, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă, or, legea trebuie să fie capabilă să se adapteze schimbărilor de situație. Rolul decizional conferit instanțelor urmărește tocmai înlăturarea dubiilor ce persistă cu ocazia interpretării normelor, dezvoltarea progresivă a dreptului penal prin intermediul jurisprudenței, ca izvor de drept, fiind o componentă necesară și bine înrădăcinată în tradiția legală a statelor membre. Prin urmare, Curtea de la Strasbourg a reținut că prevederile art.7 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale nu pot fi interpretate ca interzicând clarificarea graduală a regulilor răspunderii penale pe calea interpretării judiciare de la un caz la altul, cu condiția ca rezultatul să fie coerent cu substanța infracțiunii și să fie, în mod rezonabil, previzibil (Hotărârea din 22 noiembrie 1995, pronunțată în Cauza *S.W. împotriva Regatului Unit*, paragraful 36). Cele statuate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în legătură cu principiul clarității și previzibilității legii au fost înglobate de instanța de contencios constituțional în propria jurisprudență (Decizia Curții Constituționale nr.717 din 29 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.216 din 23 martie 2016).

47. Având în vedere cele expuse mai sus, apreciem că sintagma „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002 nu încalcă prevederile art.1 alin.(5) și ale art.23 alin.(12) din Constituție și nici dispozițiile art.7 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, deoarece nu este neclară, imprecisă sau imprevizibilă pentru un cetățean care nu dispune de pregătire juridică, ci, dimpotrivă, îndeplinește cerințele cu privire la claritatea și previzibilitatea legii.

48. În ceea ce privește critica autorului excepției raportată la prevederile art.21 alin.(3) din Constituție, care consacră dreptul la un proces echitabil, prevederile invocate nu sunt aplicabile în cauza de față, întrucât obiectul excepției de neconstituționalitate nu vizează o normă de procedură, de natură a avea incidență în materia garanțiilor procesului echitabil.

49. Pentru considerentele expuse, considerăm că se impunea respingerea, ca neîntemeiată, a excepției de neconstituționalitate a sintagmei „al exemplarelor cu potențial agresiv” din cuprinsul dispozițiilor art.6 alin.(4) fraza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.55/2002.

JUDECĂTORI,

Dr. Livia Stanciu

Prof.univ.dr. Elena-Simina Tănăsescu